

Sygn. akt VIII Gz 86/17

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Artur Fornal (sprawozdawca)

Sędziowie: SO Wojciech Wołoszyk

SO Wiesław Łukaszewski

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2017 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

w sprawie z wniosku wierzyciela **(...) sp. z o.o. w T.**

o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej – dłużnika **L. C.**

na skutek zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 5 kwietnia 2017 r. (sygn. akt XV GU 4/17)

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

Wiesław Łukaszewski Artur Fornal Wojciech Wołoszyk

Sygn. akt VIII Gz 86/17

UZASADNIENIE

(...) sp. z o. o. z siedzibą w T. wniósł o ogłoszenie upadłości osoby nieprowadzącej działalności gospodarczej – dłużnika L. C..

W uzasadnieniu wnioskodawca podniósł, że dłużnik prowadził działalność gospodarczą w ramach spółki cywilnej o nazwie (...). Wówczas zawarł on z wierzycielem umowę sprzedaży materiałów budowlanych, za które nie zapłacił. Wierzyciel wystąpił na drogę postępowania sądowego i uzyskał dwa orzeczenia nakazujące zapłatę. Z uwagi na orzeczenie wobec współnika dłużnika zakazu prowadzenia działalności gospodarczej dłużnik od roku 2013 prowadził przedsiębiorstwo pod firmą (...). Wobec dłużnika wierzyciel prowadził od roku 2011 postępowanie egzekucyjne, na skutek którego udało się wyegzekwować jedynie niewielką część wierzytelności. Dłużnik wykreślił działalność z CEIDG w lutym roku 2016, jednakże pozostaje on aktywnym uczestnikiem obrotu, będąc prezesem zarządu w trzech spółkach i prokurentem w jednej. Wnioskodawca podniósł także, że zgodnie z informacjami uzyskanymi od komorników dłużnik nie posiada majątku, środków na rachunku bankowym, pobiera zaś wynagrodzenie w kwocie wolnej od zajęcia, a dokonane zajęcia wierzytelności u kontrahentów dłużnika w znacznej części okazały się bezskuteczne. Wierzyciel wskazał, iż dłużnik zaprzestał regulowania wymagalnych zobowiązań już w roku 2012 i nie reguluje ich w dalszym ciągu, mimo iż zarządzane przez niego spółki przynoszą zyski.

W odpowiedzi na wniosek uczestnik L. C. oświadczył, że zachodzi wobec niego przesłanka wskazana w art. 491⁴ ust. 2 pkt 3 prawa upadłościowego, która nie pozwala na ogłoszenie wobec niego upadłości „konsumenckiej”. Podniósł, że nie posiada żadnego wartościowego majątku, a obciążają go zobowiązania wobec 10 wierzycieli na kwotę przewyższającą łącznie 200 tys. zł. Dłużnik wskazał, że powyższe wierzytelności były przedmiotem postępowań egzekucyjnych, które zostały umorzono z powodu ich bezskuteczności. Podkreślił ponadto, że do jego trudnej sytuacji finansowej doprowadził wnioskodawca, gdyż sprzedał mu niskiej jakości beton. Dłużnik musiał dokonywać napraw, a jego kontrahenci nie zapłacili mu za wykonane posadzki. Podał, iż nie występował jednak o zapłatę odszkodowania przeciwko wnioskodawcy z braku środków. Wyjaśnił ponadto, że nie osiąga żadnych dochodów.

Postanowieniem z dnia 5 kwietnia 2017 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy oddalił powyższy wniosek.

Podstawą tego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia : dłużnik prowadził działalność gospodarczą pod firmą Leszek Cetnarowski (...) w okresie od dnia 10 lipca 2000 r. do dnia 23 lutego 2016 r. Od dłużnika, a także od Ł. C. solidarnie na rzecz wnioskodawcy zasadzone zostały prawomocnie kwoty : 26.412,53 zł i 37.788,42 zł - wraz z odsetkami od dnia 23 maja 2011 r. Egzekucje prowadzone przeciwko dłużnikowi przez wnioskodawcę na podstawie tytułów wykonawczych obejmujących powyższe kwoty okazały się bezskuteczne. Oprócz wnioskodawcy dłużnik posiada także zadłużenie wobec dziesięciu innych wierzycieli - z wierzytelnościami przekraczającymi 200 tys. zł, przy czym nie została wysokość długu wobec ZUS.

Sąd upadłościowy ustalił ponadto, że dłużnik nie ma żadnego majątku, a także że nie osiąga dochodów. Dłużnik jest członkiem zarządu trzech spółek i prokurentem jednej spółki.

Sąd pierwszej instancji zważył, że nie był sporny fakt istnienia wierzytelności przysługujących wnioskodawcy, a także bezskuteczności egzekucji. Wskazał, że zgodnie z art. 491² ust. 3 i art. 8 ust. 1 Prawa upadłościowego wniosek o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej, która była przedsiębiorcą – po zaprzestaniu prowadzenia przez nią działalności gospodarczej, może złożyć także wierzyciel, jeżeli od dnia wykreślenia z właściwego rejestru nie upłynął rok.

Skoro uczestnik – jak zauważył Sąd upadłościowy – miał zarejestrowaną działalność gospodarczą do dnia 23 lutego 2016 r., zatem wniosek złożony został w niniejszej sprawie z zachowaniem powyższego terminu, bo w dniu 30 grudnia 2016 r.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że postępowanie upadłościowe w stosunku do osoby, która nie jest już przedsiębiorcą może toczyć się wyłącznie według przepisów o upadłości konsumenckiej, gdyż prowadzenie jej według przepisów ogólnych pozostawałoby w sprzeczności z ich konstrukcją, która na pierwszy plan wysuwa potrzebę utrzymania przedsiębiorstwa dłużnika (upadłego) poprzez jego sprzedaż w całości, wydzierżawienie, a nadto dopuszcza możliwość prowadzenia przedsiębiorstwa przez syndyka. Żadne z tych działań nie może mieć jednak miejsca gdy brak jest przedsiębiorstwa. Możliwe jest natomiast w takim przypadku zlikwidowanie majątku dłużnika, co odpowiada realizacji celów wierzycieli. Mogą oni zatem domagać się ogłoszenia upadłości takiego dłużnika w trybie upadłości konsumenckiej, z wyłączeniem jednak możliwości ustalenia planu spłat i oddłużenia w przypadku zaistnienia okoliczności wskazanych w art. 491^{14a} Prawa upadłościowego.

Sąd upadłościowy zważył przy tym, iż priorytetowym celem postępowania upadłościowego prowadzonego wobec dłużnika na wniosek wierzyciela jest zaspokojenie wszystkich wierzycieli dłużnika w jak najwyższym stopniu. W przedmiotowej sprawie bezsporną była zaś okoliczność, że dłużnik posiada wymagalne wierzytelności wobec wielu wierzycieli, a także i to, że nie ma on majątku, a prowadzone przeciwko niemu postępowania egzekucyjne okazały się bezskuteczne. W ocenie tego Sądu ogłaszanie upadłości wobec uczestnika należało uznać za niecelowe. Na skutek bowiem egzekucji uniwersalnej, jaką jest postępowanie upadłościowe wierzyciel (wnioskodawca) nie zostanie zaspokojony w stopniu wyższym niż na skutek prowadzonych dotychczas egzekucji syngularnych. W ocenie Sądu

pierwszej instancji nie zostały wskazane przez wnioskodawcę żadne przesłanki, które uzasadniałyby uwzględnienie wniosku.

Jako podstawę prawną oddalenia przedmiotowego wniosku Sąd Rejonowy wskazał przepisy art. 491² ust. 1 Prawa upadłościowego w zw. z art. 2 ust. 1 tej ustawy per analogiam.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył wnioskodawca zaskarżając je w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów:

- art. 491² ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 1 Prawa upadłościowego poprzez jego zastosowanie i oddalenie wniosku wierzyciela w sytuacji, gdy przepis art. 2 ust. 1 ww. ustawy nie stanowi podstawy do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, a jedynie statuuje cele postępowania upadłościowego, a nadto cel upadłości „konsumenckiej” jakim jest zaspokojenie wierzycieli niewypłacalnego dłużnika (funkcja windykacyjna) mógłby być w tym postępowaniu zrealizowany,
- art. 491² ust. 1 w zw. z art. 10 Prawa upadłościowego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości w sytuacji gdy zaistniała przesłanka do ogłoszenia upadłości dłużnika jaką jest jego niewypłacalność.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania, a ponadto o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia wnioskodawca zwrócił uwagę, że powołany niezasadnie przez Sąd pierwszej instancji jako podstawa oddalenia wniosku przepis art. 2 Prawa upadłościowego statuuje cele postępowania upadłościowego, w tym również cele upadłości „konsumenckiej”, lecz w ustępie drugim tego artykułu, nie zaś pierwszym. Zgodnie z tym przepisem postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej należy prowadzić tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym, a jeśli jest to możliwe – zaspokoić roszczenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu. Ustawodawca wskazuje zatem na funkcję windykacyjną postępowania upadłościowego w odniesieniu do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, jest ona jednak realizowana, jeśli jest to możliwe. Sąd nie może zatem oddalić wniosku o ogłoszenie upadłości w sytuacji gdy przewiduje na etapie postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości, iż wierzyciele nie zostaną zaspokojeni w najwyższym stopniu. Przedwczesne jest ustalenie, w ocenie skarżącego, że w toku egzekucji uniwersalnej (postępowania upadłościowego) wierzyciel nie zostanie zaspokojony w wyższym stopniu niż na skutek prowadzonych egzekucji syngularnych. Skarżący podkreślił, że ogłoszenie upadłości dłużnika jest celowe, zwłaszcza wobec bezskuteczności dotychczas prowadzonych egzekucji, gdyż w toku w toku postępowania upadłościowego wierzyciele są chronieni w większym stopniu, bo organy tego postępowania mają znacznie większe kompetencje, aniżeli komornik w postępowaniu egzekucyjnym (syndyk zarządza majątkiem upadłego konsumenta, kontroluje podejmowane przez niego czynności i przejmuje korespondencję, sędzia-komisarz zaś może ubezskutecznić określone czynności prawne dokonane z udziałem upadłego). Skoro jedyną przesłanką (pozytywną) ogłoszenia upadłości „konsumenckiej” jest niewypłacalność dłużnika, a jej zaistnienie potwierdził sam dłużnik, to nie było podstaw do oddalenia przedmiotowego wniosku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Zażalenie dłużnika podlegało uwzględnieniu.

Sąd upadłościowy oddalając wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika, który przestał być przedsiębiorcą – złożony przez wierzyciela przed upływem roku od dnia wykreślenia go z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) przy zastosowaniu przepisów o upadłości „konsumenckiej” (art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe; tekst jednolity Dz.U. z 2016 r., poz. 2171 ze zm. - dalej jako „pr. upadł.”)

jako przyczynę takiego rozstrzygnięcia powołał fakt, iż dłużnik nie ma majątku, a prowadzone przeciwko niemu postępowania egzekucyjne okazały się bezskuteczne. Podstawy prawnej orzeczenia tej treści upatrywał natomiast Sąd pierwszej instancji w treści art. 491² ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 1 pr. upadł. per analogiam.

Uszło jednak uwadze tego Sądu, że tenże przepis art. 491² ust. 1 pr. upadł. **wyłączył wprost zastosowanie** w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec konsumentów m.in. przepisu **art. 13 tej ustawy**. Zgodnie zaś z zawartą tam regulacją oddala się wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania lub wystarcza jedynie na zaspokojenie tych kosztów (art. 13 ust. 1 pr. upadł.), a także w razie stwierdzenia, że majątek dłużnika jest obciążony w takim stopniu, że pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania (art. 13 ust. 2 pr. upadł.). Przepis art. 2 ust. 1 pr. upadł. stanowiąc o ogólnym celu postępowania upadłościowego, które – zgodnie z jego treścią – należy prowadzić tak, aby roszczenia wierzycieli mogły zostać zaspokojone w jak najwyższym stopniu, w żadnym razie nie może stanowić samoistnej podstawy oddalenia przedmiotowego wniosku. Rację ma przy tym skarżący, że o celu postępowania upadłościowego prowadzonego wobec konsumentów mowa jest w art. 2 ust. 2 pr. upadł., a nie w ustępie pierwszym tego przepisu. W myśl bowiem regulacji zawartej w art. 2 ust. 2 pr. upadł. postępowanie wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej należy prowadzić tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym, a jeśli jest to możliwe - zaspokoić roszczenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu

Podkreślić trzeba, że ustawowe wyłączenie możliwości oddalenia wniosku ze względu na brak majątku dłużnika będącego osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej (konsumentem), zgodnie z zasadą *lege non distinguente*, ma miejsce zarówno gdy chodzi o wniosek składany przez samego dłużnika (art. 491² ust. 3 pr. upadł.), jak i w przypadku wniosku złożonego przez wierzyciela (art. 8 ust. 1 w zw. z art. 491² ust. 3 pr. upadł.).

W tym ostatnim przypadku wniosek o ogłoszenie upadłości powinien zostać oddalony przez Sąd upadłościowy wyłącznie w przypadku braku podstawy ogłoszenia upadłości w postaci niewypłacalności dłużnika (art. 10 i 11 ust. 1 i 1a a contrario w zw. z art. 491² ust. 1 i 2 pr. upadł.), a także w sytuacjach uregulowanych wprost w Prawie upadłościowym w : art. 12a w zw. z art. 491² ust. 1 (wierzytelność na którą powołuje się wnoskodawca będący wierzycielem ma w całości charakter sporny) i art. 491⁴ ust. 1 (dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa). Do wniosku o ogłoszenie upadłości „konsumenckiej” złożonego przez wierzyciela nie stosuje się natomiast podstaw jego oddalenia przewidzianych w art. 491⁴ ust. 2-4 tej ustawy (art. 491⁴ ust. 5 pr. upadł.).

Jak słusznie zauważa się w orzecznictwie, jeżeli przepisy określają w sposób zamknięty, enumeratywnie i wyczerpująco, a nie jedynie przykładowo, zakres regulacji to wykładnia rozszerzająca jest niedopuszczalna (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2007 r., V KK 15/07, LEX nr 299219, a także uzasadnienie uchwały tego Sądu z dnia 29 października 1997 r., III CZP 51/97, OSNC 1998, nr 3, poz. 37). W ocenie Sądu odwoławczego w taki sam sposób należy ocenić także wskazane przez ustawodawcę, chociaż w kilku odrębnych przepisach, przesłanki oddalenia złożonego przez wierzyciela wniosku o ogłoszenie upadłości „konsumenckiej”. Nie ma więc podstaw do konstruowania, jak to uczynił Sąd Rejonowy, kolejnej przesłanki oddalenia takiego wniosku i to tylko na zasadzie wnioskowania z ogólnej zasady (celu) postępowania upadłościowego (analogia iuris) i to z pominięciem celu upadłości „konsumenckiej” o którym mowa w art. 2 ust. 2 pr. upadł. Przyjęcie przeciwnego założenia doprowadziłoby, zdaniem Sądu drugiej instancji, w istocie rzeczy do rozstrzygnięcia o charakterze prawotwórczym, bowiem wbrew wyraźnej regulacji ustawy.

Na tle omówionej regulacji – a także przepisu art. 491¹⁰ ust. 5 pr. upadł. (wyłączającego, w przypadku wszczętego z inicjatywy wierzyciela postępowania prowadzonego wobec konsumenta, możliwość jego umorzenia m.in. w sytuacji gdy podstawa do oddalenia wniosku ujawni się dopiero po ogłoszeniu upadłości), art. 491¹³ ust. 4 i art. 491^{14a} pr. upadł. (wyłączających również w takim postępowaniu zastosowanie przepisów o zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych upadłego, a także o umorzeniu jego zobowiązań w całości lub w części, lecz tylko w takich przypadkach gdy dłużnik

doprowadził do swojej niewypłacalności w sposób zawiniony) – wyrazić trzeba pogląd, że także i postępowaniu względem osoby fizycznej będącej poprzednio przedsiębiorcą nie jest wyłączony, przy zachowaniu ww. szczególnych warunków wynikających z ustawy, jego cel oddłużeniowy o którym mowa w art. 2 ust. 2 pr. upadł.

Także więc i w przypadku wniosku o ogłoszenie upadłości „konsumenckiej” złożonego przez wierzyciela Sąd upadłościowy obowiązany jest zbadać nie tylko fakt niewypłacalności dłużnika, lecz także i to czy dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa – co stanowi podstawę oddalenia wniosku (art. 491⁴ ust. 1 pr. upadł.). Poczynienie już na tym etapie postępowania ustaleń w zakresie tej przesłanki negatywnej jest istotne także i z tego powodu, że w przypadku „przeoczenia” powyższej okoliczności przez Sąd rozpoznający wniosek o ogłoszenie upadłości i ujawnienia się tej podstawy dopiero po ogłoszeniu upadłości brak będzie podstaw do umorzenia postępowania z tego powodu (art. 491¹⁰ ust. 3 i 5 pr. upadł.), wyłączona będzie natomiast możliwość stosowania preferencyjnych zasad zaspakajania potrzeb mieszkaniowych upadłego posiadającego lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny (art. 491¹³ ust. 4 pr. upadł.), a także umorzenia zobowiązań upadłego w całości lub w części po wykonaniu planu spłaty lub nawet bez jego ustalenia (art. 491^{14a} pkt 1 pr. upadł.). Trzeba zauważyć, że w tym zakresie, istotnym dla rozstrzygnięcia, Sąd pierwszej instancji nie poczynił żadnych ustaleń.

W nauce prawa wyrażono ponadto trafny pogląd, zgodnie z którym już w toku postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości „konsumenckiej” z wniosku wierzyciela Sąd upadłościowy powinien z urzędu ustalić dodatkowo czy nie zachodzą także okoliczności wskazane w art. 491⁴ ust. 2-4, które, choć nie stanowią podstawy oddalenia tego wniosku (art. 491⁴ ust. 5 pr. upadł.), to jednak również determinują dalszy tok takiego postępowania upadłościowego. Już zatem w toku postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości Sąd Rejonowy powinien zbadać, czy w przypadku jego uwzględnienia dalsze postępowanie będzie prowadzone przy zastosowaniu, czy też z pominięciem zawartych w art. 491¹⁴ – 491²¹ przepisów o planie spłaty i umorzeniu zobowiązań (art. 491^{14a} pkt 1 i 2 pr. upadł.). Należy zgodzić się z poglądem, że brak wyraźnego rozstrzygnięcia tej kwestii w sentencji orzeczenia o ogłoszeniu upadłości – pomimo tego, że nie jest ono wprost wymienione w art. 491⁵ pr. upadł., tj. w przepisie dotyczącym treści postanowienia o ogłoszeniu upadłości „konsumenckiej” – uniemożliwiłby prawidłowy tok dalszej fazy postępowania upadłościowego (zob. P. Zimmerman Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz. Wyd. 4, Warszawa 2016, SIP Legalis, nb 2 i 3 do art. 491^{14a}).

Czyniąc konieczne dla rozstrzygnięcia ustalenia Sąd Rejonowy nie powinien opierać się wyłącznie na dotychczasowych pisemnych oświadczeniach samego dłużnika (por. k. 31, 36-37 i 43 akt), zwłaszcza, że nie udzielił on w pełni odpowiedzi na zobowiązanie Sądu (k. 28 akt). W celu wyjaśnienia wszystkich tych okoliczności Sąd Rejonowy powinien wyznaczyć rozprawę i wezwać dłużnika do osobistego stawiennictwa celem wysłuchania (art. 30 w zw. z art. 491² ust. 1 pr. upadł.). Dopiero w taki sposób uzupełnione postępowanie dowodowe pozwoli na ocenę wskazanych wyżej, istotnych dla wydania orzeczenia w niniejszej sprawie okoliczności, które Sąd upadłościowy pozostawił poza zakresem swojego rozstrzygnięcia.

Ubocznie jedynie można nadmienić, że chociaż ustawodawca wyłączył wprost dopuszczalność umorzenia postępowania upadłościowego wszczętego względem konsumenta na wniosek wierzyciela - na podstawie art. 361 i art. 491¹⁰ ust. 1-3 pr. upadł. (por. art. 491² ust. 1 i art. 491¹⁰ ust. 5 pr. upadł.), to jednak sama możliwość umorzenia postępowania nie została w ogóle wykluczona (art. 491¹⁰ ust. 4 pr. upadł.) – i to także na etapie postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości – w sytuacji gdyby wydanie merytorycznego orzeczenia stało się jednak zbędne lub niedopuszczalne (art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 35 i art. 229, a także art. 491² ust. 1 pr. upadł.).

Mając na uwadze przytoczone okoliczności Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 i art. 108 § 2 k.p.c., a także w zw. z art. 35 pr. upadł.

Wiesław Łukaszewski Artur Fornal Wojciech Wołoszyk